

Referanser: MKR 14/16 , MKR 18/16

Arkivsak: 14/6561 - 6 LJD (16/14577)

Saksdokumenter:

Liberated by God's Grace. Artikkelsamling om generalforsamlingens hovedtema og undertema;

<https://www.lutheranworld.org/content/resource-reformation-booklet-liberated-gods-grace>

The Self-Understanding of the Lutheran Communion

<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/Exhibit%209.2%20The%20Self-Understanding%20of%20the%20Lutheran%20Communion.pdf>

Dnks hørings svar på *Self-Understanding of the Lutheran Communion* (vedlagt)

Fra konflikt til fellesskap [https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/mellomkirkelig-rad/2015/dokumenter/fra konflikt til fellesskap 2015.pdf](https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/mellomkirkelig-rad/2015/dokumenter/fra_konflikt_til_fellesskap_2015.pdf)

Generalforsamlingens web-side <https://www.lutheranworld.org/content/lwf-twelfth-assembly> og facebook-side <https://www.facebook.com/lutheranworld> vil fortløpende legge inn oppdatert informasjon

Forberedelse til LVFs 12. generalforsamling (2. gangs behandling)

Sammendrag

Vedlagte sakspapir er et *andretkast* til en sak til Kirkemøtet i januar 2017. Det er et noe justert sakspapir på bakgrunn av førstegangsbehandling på MKRs mai-møte. På dette MKR- og Kirkerådsmøtet bør rådene konsentrere seg om å drøfte:

1. Drøfte KM-sakspapiret
2. Drøfte hvordan denne saken skal presenteres og behandles på Kirkemøtet, også i forhold til generalsekretær Martin Junges besøk og tale.

MKRs innspill og vedtak på møtet følger saken til Kirkerådets førstegangsbehandling av saken på sitt møte samme uke. Sammen med innspill også fra Ungdommens kirkemøte, bearbejdes sakspapiret for endelig behandling på Kirkemøtet i 2017.

Det lutherske verdensforbund (LVF) samler representanter fra medlemskirkene til sin 12. generalforsamling i Windhoek, Namibia 10.-16. mai 2017. Denne begivenheten faller sammen

med 500-årsjubileet for reformasjonen, og overskriften på generalforsamlingen og reformasjonsjubileet er den samme: «**Liberated by God's Grace**».

Generalforsamlingen markerer også at det er 70 år siden LVF i sin tid ble dannet i Lund i Sverige i 1947, og at det i 50 av disse 500 årene har vært ført offisielle samtaler mellom LVF og Den katolske kirke. Høstens begivenhet i Lund domkirke på reformasjonsdagen 31.10.16 der pave Frans og LVFs ledere møtes i en symboltung seremoni under overskriften «Fra konflikt til fellesskap», må sees i denne sammenhengen.

2017 er også et historisk år for Den norske kirke. Når Kirkemøtet møtes i januar, vil vi markere at Den norske kirke er fristilt fra statlig styring og har blitt et eget rettssubjekt. Det gir mål og mening at det samme Kirkemøte også skal markere reformasjonsjubileet, få besøk av LVFs generalsekretær Martin Junge og forberede seg til LVFs generalforsamling. Selv om Den norske kirke er en tallmessig liten del av den verdensvide kirke, både gir og henter vi mye fra dette fellesskapet. Medlemskapet vårt i Det lutherske verdensforbund tydeliggjør på en særlig måte dette globale fellesskapet (communio) av kirker. Den norske kirkes selvforståelse som luthersk kirke i verden, som *lem på en verdensvid kropp* med mange ulike lemmer, språk og kontekster, vil i 2017 og i vår tid, være særlig viktig å forankre i dette globale kirkefellesskapet.

LVF er et fellesskap av 145 lutherske kirker fra 98 ulike land. I Norge er Den evangelisk-lutherske frikirke og Den norske kirke medlemmer. LVFs hovedkontor ligger i Genève, og arbeider med teologiske, økumeniske, misjonale, diakonale og humanitære spørsmål og praksis. Helt fra sin opprinnelse like etter andre verdenskrig, og like fram til i dag, har LVF hatt en viktig diakonal profil med omfattende humanitært arbeid, særlig blant flyktninger. Dette er et omfattende arbeid som også gjøres *på vegne av* Den norske kirke. Først og fremst legger LVF til rette for kontakt mellom kirker og felles arbeid med tro, identitet og tjeneste. Kirkens spiritualitet og oppdrag hører naturlig sammen. Dette understrekes gang på gang i dette verdensvide fellesskap. Vår kontakt med søsterkirker skjer i tett kontakt med LVF.

Preses Helga Haugland Byfuglien og Jenny Skumsnes Moe er Den norske kirkes rådsmedlemmer i LVF (2010-2017). Haugland Byfuglien er også LVFs visepresident for Norden. Generalforsamlingen i 2017 vil velge nytt råd på 48 medlemmer, i tillegg til ny president etter biskop Munib Younan fra Den lutherske kirke i Jordan og Det hellige land.

Generalforsamlingen finner sted i Windhoek, hovedstaden i Namibia. Valg av sted er et uttrykk for at tyngdepunktet for kristenheten, også blant lutheranere, i dag er i det globale sør. Namibia er det eneste landet utenfor Europa hvor de lutherske kirkene utgjør majoriteten. Misjon fra Finland og Tyskland har vært viktig. Norge har også sterke bånd til Namibia.

Endelig dagsorden og sakspapirer til generalforsamlingen blir ikke ferdig før *etter* Kirkemøtet. Men noen hoveddokumenter foreligger allerede, og disse vil bli omtalt i saksutredningen. Det viktigste for generalforsamlingen vil være å gi retning for LVFs arbeid de neste årene.

Kirkemøtet inviteres til å gi delegasjonen fra Den norske kirke både noen overordnede føringer, men også nødvendig handlingsrom til å foreta konkrete vurderinger under generalforsamlingen gang.

Saksorienteringen inneholder:

- Del 1 Kort introduksjon til Den norske kirkes medlemskap og engasjement i økumeniske organisasjoner
- Del 2 LVF og relasjonen til Den norske kirke
- Del 3 LVFs generalforsamlingen i Windhoek, hvor programmet, temaer, viktige dokumenter samt den norske delegasjonen og bidrag blir presentert.
- Del 4 Sakens økonomiske og administrative konsekvenser

Forslag til vedtak – Mellomkirkelig råd:

1. Mellomkirkelig råd har følgende innspill til dokumentet:

.....

2. Mellomkirkelig råd anbefaler Kirkerådet å foreslå følgende vedtak for Kirkemøtet:

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet vil understreke berikelsen og forpliktelsen som ligger i medlemskapet i Det lutherske verdensforbund.
2. Kirkemøtet bekrefter det viktige diakonale, misjonale og økumeniske arbeidet LVF gjør og ber om at dette kommuniseres sterkere både internt og eksternt.
3. Kirkemøtet ber Dnks delegasjon til generalforsamlingen særlig legge vekt på ...

Saksorientering

Del 1 Økumenisk kontekst – Den norske kirkes kopling til den verdensvide kirke

Kirken er alltid *større*, og har sin identitet i troen på Den treenige Gud og fortellingen om Jesus Kristus. Dette knytter oss sammen på tvers av geografiske, konfesjonelle og kulturelle grenser. I en globalisert verden hvor avstander blir mindre og møtestedene flere, blir kirkens verdensvide karakter enda mer synlig og viktig.

Den norske kirke skriver historie i 2017. For første gang blir vi en «fri kirke», et eget rettssubjekt, fristilt fra direkte statlig styring og med selvstendig ansvar. Begivenheten sammenfaller med reformasjonsjubileet og LVFs generalforsamling. Dette gir en unik mulighet til å fornye Den norske kirkes identitet i fellesskapet med den verdensvide kirke, både som gave og oppgave.

I KM-sak 12/11 om «Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke i økumenisk kontekst», sies det at det er av «stor betydning at Den norske kirke ser seg selv som en del av et større fellesskap av kirker som står sammen om evangeliet og kirkens tjeneste, og tar på alvor forpliktelsen i dette fellesskapet».

Den norske kirke var fra starten av i 1948 medlem av *Kirkenes verdensråd (KV)*.

Organisasjonen regnes som den bredeste økumeniske organisasjonen i verden, fordi den inkluderer kirker fra svært mange tradisjoner. De om lag 350 medlemskirkene fra over 110 land har til sammen en halv milliard medlemmer. Her finnes de aller fleste ortodokse kirker i verden; anglikanere og gammelkatolikker, baptister, metodister, lutheranere og andre reformatoriske kirker og uavhengige frikirker. Den romersk katolske kirke er av ulike grunner ikke medlem, men har et nært samarbeid med KV og er medlem av flere av dets kommisjoner. Det som samler alle disse kirkene, er at de, basert på Bibelen, bekjenner Jesus Kristus som Gud og Frelser, og at de sammen ønsker å tjene den treenige Gud.

Den norske kirke er også medlem i *Konferansen av europeiske kirker (KEK)* og *Community of Protestant Churches in Europe (CPCE)* som er regionale organisasjoner som bare har europeisk tilknyttede medlemskirker, og som jobber spesielt med spørsmål som er aktuelle for Europa.

Del 2 Det lutherske verdensforbund

LVF er et globalt fellesskap av kirker som står i en luthersk tradisjon. LVF ble grunnlagt i Lund i Sverige i 1947 fordi lutheranere over hele verden følte et behov for å komme sammen og reflektere, forsones og jobbe sammen om alle de utfordringene verden stod overfor etter andre verdenskrig. LVF har nå 145 medlemskirker i 98 land over hele verden og representerer rundt 72 millioner kristne. LVF har tradisjonelt stått sterkt blant de nordiske lutherske kirkene.

LVFs holder til i det økumeniske senteret i Genève, men har også kontorer flere steder i verden. LVF jobber med misjon og utviklingsspørsmål, teologi og studier og har en omfattende nødhjelpsavdeling; Department for World Service. Denne er en internasjonalt anerkjent humanitær organisasjon.

LVFs visjon er «Liberated by God's Grace, a Communion in Christ living and working together for a just, peaceful and reconciled World». Kortformen er «The LWF Communion – with Passion for the Church and for the World».

I inneværende strategiperiode er det formulert tre strategiske prioriteringer (2012-2018)¹:

1. Et fellesskap av kirker styrket i gudstjenesteliv, teologisk refleksjon, økumenisk dialog og interreligiøst samarbeid.
2. Kapasitetsbygging for medlemskirker i deres arbeid for helhetlig misjon og forsterkede relasjoner med hverandre.
3. Effektiv og myndiggjørende diakoni som adresserer menneskelig lidelse, urettferdighet og katastrofer.

Fire tverrgående prioriteringer kommer i tillegg:

- Teologisk refleksjon og dannelse
- (Politisk) beslutningspåvirkning
- Vitnesbyrd i ord og gjerning
- Kjønnserettferdighet
- Ungdomsdeltakelse

Arbeidet på hovedkontoret er – foruten generalsekretariatet – organisert i tre fagavdelinger; avdeling for teologi og økumenikk, avdeling for misjon og utvikling og avdeling for humanitær/diakonal innsats (World Service). Sistnevnte er den desidert største enheten i LVF og mottar mye støtte også fra eksterne bidragsytere. World Service er en av Kirkens Nødhjelps viktigste partnere. I tillegg er det en avdeling for administrasjon (Planning and Operations). LVF har et totalbudsjett for 2016 på 119 mill. EUR.

Den norske kirke som medlemskirke – samarbeidsarenaer

Impulsene fra internasjonalt kirkeliv, ikke minst gjennom LVF-fellesskapet, har hatt stor betydning i norsk kirkeliv og teologi. Ikke alt er like lett å få øye på og har gjerne en indirekte karakter. Men viktige impulser i vår teologi, liturgi, salmebok, diakoni- og misjonsforståelse, økumenisk og sosial-etisk engasjement kommer fra LVF og det lutherske kirkefellesskapet. Og dette er impulser som går begge veier.

LVFs sterke stillingtagen i forhold til blant annet apartheid og Den norske kirkes mangeårige samarbeid med LVF og kirkelige aktører, har vært med å forme en teologisk bevissthet og en viktig diakonal holdning i vår kirke. Det samme er tilfellet med LVFs sterke fokus på diakoni og flyktningers behov helt fra starten i 1947.

Representanter fra Den norske kirke har også bidratt inn i LVF på viktige måter. Noen nyere eksempler:

Gunnar Stålsett var LVFs generalsekretær 1985-1994. Han gjennomførte krevende snuoperasjoner i LVF, hvor «fellesskapet av kirker» (communio) fikk en ny betydning. Og kvinner, ungdom og ikke minst de mange kirkene i det globale sør fikk en tydeligere stemme. Arbeidet med fred og menneskerettigheter ble også forsterket under hans ledelse. Stålsett var tidligere generalsekretær i MKR.

Nåværende MKR-medlem, *Kjell Nordstokke*, har vært avdelingsdirektør for LVFs avdeling for misjon og utvikling. Han bidro blant annet med viktige prosesser og ressursdokumenter som *Diakoni i kontekst* og *Misjon i kontekst* som er oversatt til mange språk, og som er viktige også i norsk misjon og diakonal refleksjon.

Turid Karlsen Seim, tidligere teologisk konsulent i MKR, var i mange år deltaker i Den luthersk-katolske kommisjonen for kristen enhet, gjennom LVF og Pavens enhetsråd (PCPCU). Relevant for generalforsamlingen er rapporten *Fra konflikt til fellesskap* (omtalt under). For hennes unike bidrag fikk hun i 2015 Norges Kristne Råds økumenikkpris.

---

¹ LWF Strategy 2012-2017(2018)

Sven Oppegaard har vært assisterende generalsekretær i LVF med særlig ansvar for økumeniske dialoger. Han har også bidratt på en utmerket måte, ikke minst med å tilrettelegge for dialogen og forsoningsprosessen med mennonittene. Oppegaard ble senere assisterende generalsekretær i MKR.

I det løpende arbeid er «Accompaniement in Mission» et viktig uttrykk i LVF. Våre direkte relasjoner med andre kirker, ikke minst våre søsterkirker i Jordan og Det hellige land (ELCJHL), i Brasil (IECLB) og i Det sørlige Afrika (ELCSA) har sterke koplinger til LVF. Det er også tilfellet med andre bilaterale kontakter og samarbeidet med Kirkens Nødhjelp og misjonsorganisasjoner. LVFs Augusta Victoria-sykehuset i Jerusalem bidrar på en unik måte i helsetjenester for palestinere på Vestbredden. Rådsmedlem Jenny Skumsnes Moe sitter i hovedkomiteen for LVFs World Service.

Kirkens Nødhjelp bidrar med midler til LVF, både til deres humanitære arbeid gjennom World Service, gjennom prosjekter i avdeling for Misjon og utvikling og i Teologi og økumenikk-avdelingen. Et eksempel på dette er prosjektet *Religion og Utvikling* som særlig arbeider med religionens (og religiøse aktørers) strategiske plass i utviklingsarbeid. Først og fremst er det mange viktige samarbeidsarenaer i feltet mellom LVF og Kirkens Nødhjelp/ACT Alliance. Dette vil bli synliggjort for menighetene i Den norske kirke under fasteaksjonen 2017.

LVF bidrar med ressurser inn i reformasjonsjubileet, til teologisk og kirkelig utdanning osv.

Kort om LVFs generalforsamlinger fra 1947 til i dag

Den norske kirke var aktivt med i etableringen av Det lutherske verdensforbund i Lund i Sverige i 1947. Den gangen var 47 kirker fra 26 land representert, hovedsakelig fra Europa og USA. Det første tema var «The Lutheran Church in the World Today» og reflekterte særlig over utfordringene like etter andre verdenskrig. Dessuten ble konstitusjonen vedtatt. De følgende generalforsamlingene var i Hannover, Tyskland (1952), Minneapolis, USA (1957), Helsinki, Finland (1963) og Evian, Frankrike (1970).

I 1977 var generalforsamlingen i Dar es Salaam, Tanzania. Dette var første gang LVFs generalforsamling ble holdt i det globale sør og valgte en afrikansk president for organisasjonen. Viktige beslutninger ble tatt om blant annet LVFs policy på apartheid og modeller for enhet. Det viktige begrepet «enhet i forsonet mangfold» (reconciled diversity) stammer fra den gang. Strukturelle årsaker til økonomisk og sosial urett ble reflektert over.

Den 7. generalforsamling var i Budapest, Ungarn (1984). To hvite lutherske medlemskirker ble her ekskludert fra LVF på grunn av sin aktive støtte til apartheidpolitikken i Det sørlige Afrika. Et annen viktig resolusjon fra denne generalforsamlingen handlet om en tydeligere plass for ungdom og kvinner i LVFs demokrati og organisasjon. Fra nå av skal det være 40% kvinner og 40% menn, samt 20% ungdommer i LVFs beslutningsfora. Prinsippet har vært viktig for blant annet LVFs Gender Justice Policy (2013)

I Curitiba, Brasil (1990), var 110 kirker representert, en betydelig andel fra kirker i sør. Under ledelse av Gunnar Stålsett som generalsekretær ble det også en tydelig dreining fra føderasjon til forpliktende fellesskap (communio) mellom kirkene, også med flere konkrete endringer (se over). *Communio*-begrepet har fem dimensjoner som igjen er koplet sammen; bekjennelsen, vitnesbyrdet, tjenesten, det sakramentale og det spirituelle.

Så fulgte generalforsamlinger i henholdsvis Hong Kong (1997) og Winnipeg, Canada (2003). Den 11. og foreløpig siste generalforsamlingen i LVF ble holdt i Stuttgart i Tyskland i 2010, med temaet «Gi oss i dag vårt daglige brød». Her ble Munib Younan, biskop i Den evangelisk-lutherske kirke i Jordan og Det hellige land, valgt til president, og Martin Junge fra Chile tiltrådte som generalsekretær. En viktig hendelse her var forsoningen med mennonittene.²

---

² Mer utfyllende om generalforsamlingene, tema og beslutninger, finnes her;
<https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/archives-section/LWF-Assemblies-since-1947.pdf>

Del 3 Generalforsamlingen i Windhoek, Namibia

Konteksten

Generalforsamlingen neste år finner sted i Windhoek, hovedstaden i Namibia. Valg av sted er et uttrykk for at tyngdepunktet for kristenheten, også blant lutheranere, i dag er i det globale sør. En viktig føring for LVFs profil for reformasjonsjubileet er perspektivet *Global Citizen*. I 1917 bar det hele preg av en europeisk, og i særlig grad tysk og nasjonal begivenhet. Namibia er det eneste landet utenfor Europa hvor de lutherske kirkene utgjør majoriteten med over 60 %. Tysk og finsk misjon utgjør en viktig historie bak dette. Kirkene utviste et modig lederskap under frigjøringskampen. I dag er ikke alle like fornøyde. Flere tidligere kirkeledere har i dag posisjoner i regjeringen eller andre statlige nivåer.

Det er nå tre medlemskirker med ulik historie: The Evangelical Lutheran Church in Namibia (ELCIN), Evangelical Lutheran Church in the Republic of Namibia (ELCRN) og en ganske liten kirke på noen få tusen medlemmer; Evangelical Lutheran Church in Namibia (ELCIN-GELC). Disse tre arbeider sammen i United Church Council – Namibian Evangelical Lutheran Churches, og er alle vertskirker for generalforsamlingen. Til sammen er det over 90 % kristne i Namibia.

Landet har ca. 2,2 millioner innbyggere med en lav befolkningstetthet. Majoriteten av befolkningen er av afrikansk avstamning (84 % bantu og khoisan). Ovambo-stammen utgjør rundt halvparten av befolkningen, konsentrert nord i landet. En minoritet (ca. 6 %) er av europeisk opprinnelse, hovedsakelig tysk og nederlandsk. Namibia er preget av fattigdom og høye inntektsforskjeller. Uttørkede elveleier og gjentakende tørke er en særlig utfordring for landets bønder. Det namibiske statsoverhodet er presidenten som, sammen med sin regjering, blir valgt for perioder på fem år. Statsministeren blir sammen med regjeringen utnevnt av presidenten. SWAPO, den viktigste kraften bak uavhengigheten, er fremdeles landets største parti.

Namibia og broen til Norge³

Norges første misjonær i Afrika arbeidet i Namibia. Bergenserens Hans Christian Knudsen ankom Bethanie-området i Namibia allerede i 1842, utsendt for det tyske *Rhenish misjonsselskap*. Med unntak av norske hvalfangere som i mange år hadde baser ved den namibiske kyst, var det først på slutten av 1950-tallet at nordmenn for alvor ble oppmerksom på Namibia. Landet hadde i flere tiår vært kolonialisert av Sør-Afrika, og apartheid ble formelt innført i både Sør-Afrika og Namibia i 1948. Frigjøringsbevegelsen SWAPO ble etablert ti år etter. Mange studenter ble oppmerksom på hva som skjedde i Det sørlige Afrika. I Norge ble Fellesrådet for det sørlige Afrika etablert på 60-tallet, og også i Den norske kirke var det mange som fulgte nøye med. Norsk Ekumenisk komité for Det sørlige Afrika (NEKSA) var svært engasjert i Namibia under apartheid-tiden og frigjøringskampen.

De namibiske lutherske kirkene var tydelige i sin motstand mot den sør-afrikanske okkupasjonen. Ved generalforsamlingen i Budapest i 1974 vedtok LVF en klar og skarp resolusjon om Namibia. Den ble presentert for generalforsamlingen av generalsekretær i MKR, Carl H. Traaen. Vedtaket gav et godt fundament for MKRs engasjement.

MKR støttet blant annet skoleprosjekter, men ikke minst menneskerettighetsprosjekter knyttet til juridisk rådgivning. MKR støttet også Namibia Communication Center i London. Dette var

---

³ Kilder til dette er fra Bistandsaktuelt 1.2016 Jan Speed: «Tema: Norge og Namibia» og Trond Bakkevig: Den norske kirke og kampen mot apartheid, MKR 1995
En annen god kilde er Tore L. Eriksen (red.); Norway and national liberation in Southern Africa, Uppsala 2000

etablert i London for å kunne få lettere tilgang til vestlige media, samtidig som det hadde god kontakt med pålitelige kilder inne i Namibia. Den norske kirkes Namibia-engasjement hang tett sammen med kampen mot apartheid i Sør-Afrika. MKR støttet gjennom flere tiår kirkelige og juridiske anti-apartheid-organisasjoner samt menneskerettighetsgrupper med store beløp, hovedsakelig bevilget fra Utenriksdepartementet.

Også på grasrota var det et stort Namibiaengasjement. I en særstilling stod Elverum som på 1980-tallet gjorde Namibias frigjøring til sin fanesak. I april 1980 satte kateket-ekteparet Ellinor og Dag Hareide i gang en aksjon i lokalsamfunnet. Kirken og konfirmantene var viktige i dette arbeidet, men også skolen, lærerhøyskolen, folkehøyskolen, fagforeninger, bedrifter og husmorlag. De sendte mange tonn med klær, kladdebøker, proteinkjeks og sykehusutstyr, sendt til SWAPOS flyktningleirer. Namibiaforeningen var i gang og spredte seg til mange andre steder i landet. Aksjonistene bidro med trykkeriutstyr og prefabrikkerte hus til flyktningleirer, skolebygg og ikke minst som samarbeidspartnere i forhold til en reform av skolesystemet. Ikke alt var like vellykket, og samarbeidet med SWAPO var både omdiskutert og komplisert. Men det var viktige bidrag i frigjøringskampen og bidro ikke minst til en økt bevissthet.

I siste halvdel av 80-tallet ble det en bevegelse i Namibia-spørsmålet. Internasjonalt press mot Sør-Afrika begynte å virke. Fra norsk hold var det viktige relasjoner til Det namibiske kirkerådet. LVF arrangerte i 1986 en stor konsultasjon om Namibia. Denne ble en mektig markering overfor Sør-Afrika og bidro til konsolidering av de kreftene som kjempet for forandring. I 1989 hadde biskop Andreas Aarflot, på vegne av LVF, vært i Namibia for å føre forhandlinger med en hvit luthersk kirke som hadde fått sitt medlemskap i organisasjonen suspendert. Den politiske utviklingen kom kirken til hjelp. Sør-Afrika var villig til å avvikle kolonistyret. FN tilrettela for overvåkning av frigjøringen, noe også kirkene deltok aktivt i. Fra Mellomkirkelig råd ble Berge Furre sendt som deltaker i programmet for overvåkning av prosessen. Namibia fikk sitt første frie valg i 1989 og sin uavhengighet i 1990. Den økumeniske bevegelse var representert ved presidentinnsettelsen, og kirkenes innsats ble behørig takket. Norge opprettet en ambassade i Windhoek samme år, og over en milliard kroner i norsk bistand er brukt i Namibia siden da. Ambassaden ble avvirket etter noen år, men støtten, blant annet gjennom Namibiaforeningen, har pågått fram til 2015. Den norske kirke har ikke vært direkte involvert siden frigjøringen, men har gode relasjoner til de lutherske kirkene.

Generalforsamlingens funksjon og hovedtema

Generalforsamlingen er en svært viktig begivenhet i det store LVF-felleskapet. Den har sine formelle sider og prosedyrer. Men like mye er den et synlig og dynamisk uttrykk for felleskapet hvor representanter fra kirker på alle kontinenter kommer sammen. Gjennom forhandlinger, resolusjoner, gudstjenesteliv, seminarer, utstillinger og uformelle møtesteder vil folk bli inspirert og utfordret og forpliktet seg på et fornyet vitnesbyrd og tjeneste i kirkene og i verden for øvrig.

LVF har hatt en forberedelseskomité som har staket ut hovedlinjer for tema, metoder, program osv. MKR-medlem Kjell Nordstokke har vært leder av denne komiteen, og LVFs råd har stilt seg bak disse planene. Parallelt er det en lokal planleggingskomité i Namibia som sammen med LVFs stab forbereder arrangementet. I forkant av generalforsamlingen vil det være forberedende konferanser (Pre-Assemblies) i alle regioner, og det vil være egne forberedelsesmøter for kvinner og for ungdomsdelegater.

Generalforsamlingen er for LVF en hovedmarkering av 500-årsjubileet for reformasjonen. Overskriften og logoen på generalforsamlingen og reformasjonsjubileet er derfor den samme: «**Liberated by God's Grace**». Temaet knytter an til hovedperspektiver på luthersk teologi og reformasjonshistorien og vil være med å artikulere og definere hva troskap til rettferdig-gjørelsen ved nåden Gud gir oss, betyr i vår tid. Konkret vil dette bli utfoldet i de tre undertemaene; frelse/mennesket/skaperverket – ikke til salgs. Dette griper an til reformasjonens dype erkjennelse av at Guds frelse ikke skal kommersialiseres. Hovedtemaet og de tre undertemaene vil få hver sin dag under generalforsamlingen, slik de for øvrig vil få

hver sin søndag høsten 2017 i Den norske kirkes gudstjenester.⁴ Perspektivene vil bli utfoldet i vedlagte dokumenter (se beskrivelse under) og være en pedagogisk tilnærming til et kritisk og fornyet blikk på kirkenes felles vitnesbyrd og praksis i vår tid. I logoen under finner man både korset, duen, de frigjorte hender samt en antydning til en Luther-rose. Kontinuitet og fornyelse synliggjøres.⁵

Målene for generalforsamlingen er i korthet å:

- styrke det verdensvide lutherske fellesskapet, i vitnesbyrd og tjeneste, idet vi begynner vår vandring inn i «de neste 500 år», og hvor en *kontinuerlig* reformasjon gir oss krefter til nettopp det.
- vokse i tro gjennom gudstjenesteliv og bønn.
- feire det vi sammen har oppnådd de syv siste årene, siden sist generalforsamling.
- styrke den profetiske rolle/vitnesbyrd på viktige globale utfordringer knyttet til hovedtema/undertema.
- adressere noen nøkkeltema som kirker i det globale fellesskap møter.
- reflektere, minnes og feire 500 år siden reformasjonens begynnelse, og hva som er oppnådd økumenisk, særlig etter at LVF så dagens lys.
- lære om den lokale konteksten i Namibia og Det sørlige Afrika, særlig med tanke på frigjøring og forsoning, og om kirkens og LVFs rolle i dette.
- bidra til ledelse og valg av nytt lederskap.

Generalforsamlingen velger nytt råd på 48 medlemmer i tillegg til ny president etter biskop Munib Younan fra Den evangelisk lutherske kirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL). Generalforsamlingens resolusjoner og vedtak legger føringer for LVFs strategier og prioriteringer i årene som kommer. Det vil bli laget en ny strategiplan på basis av vedtak og signaler som kommer fra generalforsamlingen. Det vil også være viktig å gi impulser til en bærekraftig organisering av LVF i årene som kommer. Forut for generalforsamlingen har det vært arbeidet også med dette.

Viktigst vil være å uttrykke glede og fellesskap sammen med lutherske kirker verden over, ta temperaturen på aktuelle utfordringer og hvor fellesskapet av kirker er i dag, være en vitamininnsprøytning og gi retning for årene som kommer.

Generalforsamlingens hoveddokumenter

Selve agendaen og sakspapirene til generalforsamlingen vil komme i etterkant av Kirkemøtet. Men noen hoveddokumenter foreligger allerede og vil ligge til grunn for generalforsamlingen og vedtak. Som vedlegg er det lenket til 5 av disse:

⁴ <https://kirken.no/nb-NO/reformasjon-2017/temagudstjenester-hosten-2017/>

⁵ Mer om logoen; https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2017_Logo_Explanation.pdf

- a) *Liberated by God's Grace* er en artikkelsamling som reflekterer rundt generalforsamlingens hovedtema. Det er bidrag fra ulike kontinenter, aldersgrupper og fra lek og lærd. Kjell Nordstokke, rådsmedlem i MKR, er en av bidragsyterne.
- b) Det er også et hefte på hvert av de tre undertemaene på generalforsamlingen; *Frelsen – ikke til salgs, Mennesket – ikke til salgs, Skaperverket – ikke til salgs*. Tanken er at disse fire publikasjonene skal bidra til en refleksjon over reformasjonens hovedanliggender, og til en aktualisering inn i vår tid. De fire temaene vil for øvrig få hver sin dag under generalforsamlingen (og hver sin søndag i Den norske kirke høsten 2017!). Håpet er at disse artikkelsamlingene – i all sin forskjellighet – også kan forme diskusjoner og prosesser i forkant og inn i generalforsamlingen.
- c) Et annet viktig dokument er studiedokumentet *The Self-Understanding of the Lutheran Communion*. Dokumentet er resultatet av en studieprosess hvor det er ønskelig å involvere medlemskirkene. Kirkene ble invitert til å gi sin respons våren 2016, hvorefter svarene skal systematiseres og inngå i forberedelsene til LVFs generalforsamling i 2017. Studiedokumentet reflekterer rundt luthersk ekklesiologi, hvor *enhet i forsonet mangfold* har vært et benyttet begrep, og rundt gaven og oppgaven det er å være kirkelig fellesskap (communio). MKR med tilslutning fra Kirkerådet og Bispemøtets AU, har utarbeidet et høringssvar til dette
- d) Det eneste dokumentet som er oversatt til norsk, er *Fra konflikt til fellesskap*. Rapporten er et resultat av en prosess i Den katolsk-lutherske enhetskommisjonen (PCPCU) og et katolsk-luthersk bidrag til begivenhetene i 2017. I stedet for å karikere hverandres lesning av reformasjonshendelsene leses for første gang historien sammen, og det positive resultatet av 50 år med formell dialog mellom LVF og PCPCU oppsummeres.

For øvrig vises det til generalforsamlingens hjemmeside <https://2017.lutheranworld.org/> og facebookside <https://www.facebook.com/lutheranworld> hvor det fortløpende legges ut nyheter og ressurser.

Norske bidrag

Ut fra det som er belyst ovenfor, er det i tiden fram mot generalforsamlingen viktig å gjennomtenke hva Den norske kirke kan bidra med, og hva vi på en særlig måte kan trenge LVF-fellesskapet til i årene som kommer. Her vil det være nyttig med innspill fra MKR, KR, UKM og KM.

Noen aktuelle spørsmål kan være:

- På hvilken måte kan generalforsamlingen 2017 (og reformasjonsjubileet) gi karakter til og retning for en «fri folkekirke» fra og med 2017? Kan en tydeligere forankring nettopp i det globale lutherske fellesskapet gi perspektiver på en fornyet fri kirke?
- Utfordringene i flere nordiske/europeiske lutherske kirker handler i vår tid om synkende dåpstall/medlemstall og problemer med rekruttering. I andre deler av det globale fellesskapet vokser kirkene. Hvordan kan LVF-fellesskapet bidra konstruktivt inn? Det er viktig at LVF også har tydelig fokus på utfordringene til de «tradisjonelt rike» kirkene i nord.
- På hvilken måte responderer LVF-fellesskapet på det økte antallet flyktninger i vår verden i dag, og på en mer krevende situasjon i forhold til holdninger?
- Hva bør LVF prioritere, og hva bør nedprioriteres?

I samarbeid med Kirkens Nødhjelp har Mellomkirkelig råd tatt initiativ til en søknad til NORAD, om støtte til såkalte «Omatala» eller *side events*», sør-deltakelse etc. på generalforsamlingen, knyttet til tema *Inequality*. Dette knyttes særlig til undertemaet *Mennesket – ikke til salgs* som blir dagstema en av dagene. Hovedhensikten er å sette et tydelig fokus på økonomisk urettferdighet og sosial sikkerhet, og at generalforsamlingen og

kirkene utfordres til å tale og handle profetisk om dette. Bakgrunnen er den økte urettferdigheten mellom land, og internt i landene. 1 % av verdens befolkning kontrollerer 99 % av verdens ressurser. Namibia er i seg selv et godt eksempel på dette. Prosjektet forberedes i tett kontakt med LVF, Svenska Kyrkan, Den lutherske kirken i Tanzania, Det økumeniske kirkerådet i Zimbabwe med flere. Konkret ser vi for oss workshops, presentasjoner, innspill og forberedende samlinger, og aller helst som konkrete statements/handlingsalternativer også i generalforsamlingens formelle del. Dette er noe den norske delegasjonen kan være med på å sikre. Det er viktig at dette gjøres som et bredt samarbeid, og i nær forståelse med LVF. Fra Den norske kirkes side er dette, i tillegg til det faglige, også en måte å støtte generalforsamlingen på økonomisk, i tillegg til de ordinære bidragene.

Fra sekretariatets side samarbeider Dnk også om et nordisk «Omatala-initiativ» på rekruttering/synkende dåps- og medlemstall, samt en aktiv dialog med indiske kirker og LVF om dalit/kaste-tematikk.

Ungdommens kirkemøte og Global Young Reformers

Ungdommers innspill og bidrag er særlig viktige. Ungdommens kirkemøtet (UKM) vil i september sette en sak om LVF og generalforsamlingen i 2017 på dagsorden. Spørsmålet er: Hva kan UKM bidra med til KM-saken i 2017 om LVFs generalforsamling? Og hva slags råd kan UKM sende med Den norske kirkes delegasjon til generalforsamlingen i Namibia i mai 2017? Innspill fra UKM skal bakes inn i KM-saken.

For å tydeliggjøre ungdommers viktige bidrag til reformasjonsjubileet og generalforsamlingen etablerte LVF Global Young Reformers.⁶ Dette er et nettverk med ungdomsrepresentanter fra medlemskirkene som bidrar aktivt inn i refleksjoner og prosesser. En viktig bakgrunn er at Martin Luther selv var en ung reformator, og at reformasjonen som en *kontinuerlig* prosess, er noe ikke minst ungdommer må involveres i: I dag ikke med trykkekunst, men med virtuelle konferanser og sosiale medier. Den norske kirkes to medlemmer i LVFs Global Young Reformers, Ingvild Lalim Bjørnøy (også delegat) og Andreas Alexander Nordvang-Sandvold Fosby, bidrar aktivt inn i dette.

I forkant av generalforsamlingen vil det for øvrig være en forberedende Pre-Assembly for ungdomsdelegater. Og ungdommer vil også gjøre en viktig jobb som stewards under arrangementet.

Den norske kirkes delegasjon i Windhoek

Generalforsamlingen vil ha 373 formelle delegater fra medlemskirkene, i tillegg til stab, rådgivere, observatører og gjester. Den norske kirke har syv delegater.

Følgende delegasjon til Det lutherske verdensforbunds generalforsamling i Windhoek, Namibia 2017, er tidligere oppnevnt fra Den norske kirke:

1. Helga Haugland Byfuglien, LVFs visepresident/rådsmedlem 2010-2017
2. Jenny Skumsnes Moe, LVF-rådsmedlem 2010-2017
3. Kristine Sandmæl, Mellomkirkelig råds leder (vara: nestleder)
4. Kristin Gunleiksrud Raaum, Kirkerådets leder (vara: nestleder)
5. Harald Hegstad, professor MF, (vara: Vidar Haanes, professor MF)
6. May Bente Anita Jønsson (26), medlem av Ufung og medlem av Saemien Åålmege. (KR delegerer til SKR å finne en samisk vararepresentant.)
7. Ingvild Lalim Bjørnøy (22), teologistudent MF, medlem LVF Global Young Reformers, (vara: Andreas Alexander Nordvang-Sandvold Fosby (25), teologistudent TF, LVF Global Young Reformers)

---

⁶ Mer om dette initiativet her: <https://youngreformers.lutheranworld.org/>

Kirkerådet oppnevnte i tillegg et medlem fra MKR som medlem av delegasjonen som observatør. Ut fra forslaget som forelå fra MKR, blir dette Kjetil Drangsholt.

Helga Haugland Byfuglien vil være delegasjonsleder.

MKR's generalsekretær og assisterende generalsekretær vil delta som rådgivere for Den norske kirkes delegasjon. Det vil også være med en fra kommunikasjonsavdelingen. I tillegg kan det være aktuelt at andre fra Den norske kirke og kirkelige organisasjoner deltar som rådgivere; mediefolk, gjester eller annet. LVF har invitert Kjell Nordstokke med, som leder for den forberedende generalforsamlingskomiteen. Kirkens Nødhjelp vil også være til stede med blant annet leder og generalsekretær.

Den evangelisk-lutherske frikirke vil sende en delegat og en rådgiver. Ut fra tidligere generalforsamlinger er det grunn til å tro at rundt 15-20 nordmenn vil være til stede på generalforsamlingen i 2017, men på grunn av kostnadene må vi anta at det blir færre enn det var i Stuttgart i 2010, hvor det var noen og tjue.

Den norske kirkes delegasjon vil ha sitt første forberedelsesmøte høsten 2016. Delegasjonen vil være representert ved en europeisk forberedende samling (Pre-Assembly) i Höör, Sverige, like etter Kirkemøtet. Og ved en norsk/nordisk samling i Oslo 3-4. april 2017.

Del 4 Økonomiske/administrative konsekvenser

Generalforsamlingen har store kostnader.

LVF har beregnet en kostnadsdeling ut fra medlemskirkenes medlemsantall og «relative wealth index». Beløpet Den norske kirke er bedt om å betale, er EUR 387.565. Dette er til dekning av fellesutgifter. Restbeløpet etter innbetaling i 2016 er EUR 134.803. Det er ikke avklart om Dnk kan betale dette fullt ut. Dette vil bli avklart under behandlingen av budsjettet for 2017.

Det er sendt en NORAD-søknad høsten 2016, gjennom Kirkens Nødhjelp, til tema-arbeid på generalforsamlingen (se over). Denne har en størrelsesorden på ca. NOK 200.000 kroner

I tillegg kommer utgifter til Den norske kirkes egen deltakelse. Gjennomsnittspris per deltaker vil ligge på ca. NOK 35.000, noe varierende i forhold til lengden på opphold og deltakelse på for-samlinger. Til sammen vil dette beløpet ligge på omtrent 400.000 kr. Det blir også noen mindre utgifter til forberedende samling i Norge.

Forberedelse til LVFs 12. generalforsamling (2. gangs behandling)

Church of Norway Response to the LWF document

The Self-Understanding of the Lutheran Communion

The National Council of the Church of Norway thanks the LWF for having initiated the study process on the self-understanding of the Lutheran Communion. Having come to us at a time of particular struggle for our unity and clarity of mission, we have found the questions posed by the working group to be pertinent for the purpose of ecclesial soul-searching. They have also helped us not to lose awareness of the spirit of unity that is within and among us as we move together as a confessional family and a global communion toward our Twelfth Assembly a year from now.

Part 1: The gift of communion (ecclesiological)

1. What concepts and ideas in the study document are most helpful for strengthening the identity of your church?

Unity as a gift and a task

We consider unity to be a gift, which we are called to share. This gift challenges us to stay together in spite of disagreements. Unity understood as a gift also provides freedom to seek solutions in order to bridge differences and live together as one church. Unity understood as a task means that this freedom cannot be understood as an encouragement to keep status quo. It must be seen as an encouragement to continue efforts to understand one another, reaching deep and unifying theological understandings of the ethical issues related to being church today. To keep status quo, or not to engage with the actual difficulties of the relevant questions, would be the same as not to consider the sufferings of those who are directly concerned by the disagreements. In this, there is also a danger of idealizing the suffering.

The document speaks about the church's unity as "a unity in visibility, diversity and dynamism", thereby seeking to specify some main characteristics of the complexity of church unity. By emphasizing unity in reconciled diversity, the document acknowledges that there must be room for plurality within the one church. By also emphasizing unity in visibility, the document calls for an active approach to unity. The call for visible unity challenges the church to actively engage in the process of reaching reconciled diversity, which requires a certain dynamism.

We would also add here that the pilgrimage motif may be fruitful for approaching unity as simultaneously a gift and a task; the church is on its way to an eschatological unity and is on its way called to work for visible unity in reconciled diversity. The pilgrimage motif takes seriously that this work requires time and that we walk together in the process of exploring unity as a gift and a task. The WCC Faith and Order document, "The Church – Towards a Common Vision" includes important perspectives on the pilgrimage tradition, which Church of Norway responded to:

“The Pilgrimage perspective of the document challenges us to reflect on the church as a temporary entity, on its way towards its goal. For an established church it is easy to think in static terms. (...) Reflections on the church as koinonia and communion move the Church of Norway into a greater understanding of the church as a living and varied community.”⁷

Regarding the language of unity in visibility, diversity and dynamism it is important that the full expression, i.e. “unity in reconciled diversity”, is maintained as much as possible. The meaning of the adjective “reconciled” has a Christological and Pneumatological foundation, which is also clear in the WCC/Faith and Order study documents on the “costly” nature of the church.⁸ There is much substance here by which the LWF might be enriched as it proceeds with the present study process on its self-understanding. It would also be a good expression of the LWF’s broad ecumenical commitment if it is in a position to embrace, for its own use, content of ecclesiological/ethical studies carried out in multilateral settings.

The gift through word and sacraments as the basis of communion in Christ

The Church of Norway would like to reiterate a point made by the Evangelical Lutheran Church of Finland, in their response to the LWF study document:

Concerning the theological and existential understanding of the emerging communion, it is helpful to describe its development as a “gift”. It is a sacramental gift of God – a gift and a task. His Holy Spirit leads us closer to each other through word and sacraments. This makes it easier for Lutherans to understand the nature and purpose of “communion ecclesiology” as a manifestation of the real presence of Christ in word and sacrament, and in believers’ faith in Christ. The pure proclamation of the gospel and the right administration of the sacraments and the divinely instituted ministry serving them belong to the core of Lutheran ecclesiology, along with faith and love as the fruits of the gospel’s proclamation. It is therefore important and helpful to our understanding and identity to connect communion (koinonia) with Christ in word and sacraments “through faith and participation in his saving work” with “...[a] deep solidarity with one another [that] intrinsically includes the sharing of material and spiritual resources”, and that “...this impels mutual commitment and common life and action”.

Dialogue in a broader context

The task of establishing sustainable reconciled communities both within one’s own faith community and across ecumenical, religious and life stance boundaries requires an ongoing conversation with dialogical qualities, which stays close to the experienced reality of its participants. This entails establishing a shared space for reflection and self-reflection, as well as dialogical knowledge established in the in-between space of the traditions.

Understanding the cost of diversity

In the Church of Norway the question of same-sex marriage is currently the object of a challenging controversy. Both sides of the debate consider this issue to be a matter of being true to the gospel of Jesus Christ. For many, this question concerns the topic of pastoral care and the character and understanding of church communion. We therefore recognize the document’s statement that some ethical discussions, such as the issue of the blessing of same-sex relationships, cannot be seen as merely a socio-ethical issue, “but also as issues of church order and discipline that play a role in the proclamation of the gospel” (p.16).

We subscribe to the document’s emphasis on a close connection between ecclesiology and ethics. The interrelatedness of ecclesiology and ethics is due to the understanding of diakonia as part of the church’s being.⁹ As we are called to be one church, we are called to not be ignorant of those

---

⁷ Church of Norway’s response to the WCC Faith and Order document, *The Church – Towards a Common Vision*, p. 5. (Temporary English version)

⁸ Cf. WCC/F&O/JPC study documents, *Costly Unity, Costly Commitment, Costly Obedience*, published on the WCC web site 1 January 1997.

⁹ *Diakonia in context : transformation, reconciliation, empowerment*, LWF Geneva 2009

who suffer because of ethical controversies. We are called to live together and seek unity in reconciled diversity.

Unity is, as the document expresses, costly. But, we must ask, for whom? The document focuses on how unity may be costly for those whose views are challenged in ethical discussions. Although we agree that it is important to recognize that bearing with one another for the sake of unity is costly, we find it important to emphasize even more strongly the costliness for those whom the ethical controversies have implications in their lives. It is important to distinguish between those who consider themselves victims because their views are not recognized and those who consider themselves victims because the church's ethical teaching has existential consequences for their lives. Working towards reconciled diversity it is important to facilitate conversations where the voices are heard of those who are the most concerned.

Mutual agreement is not a necessary premise for a sense or an experience of unity. Disagreements may be analysed and various strands identified in possible conflicts. Two different positions in a disagreement may be representing different opinions, analyses or reflections, but also different qualities: A position may be closed in the sense that it does not recognize other positions, or open in the sense that it acknowledges other possible positions.

The question of adiaphora

We embrace the document's considerations on the concept of *adiaphora* (p.16). Some ethical issues have such weight, and are seen as related to the gospel and to the nature of the church communion in such ways that it becomes crucial for these issues to be engaged with. This approach gives a voice to all those who may take different stands in an ethical controversy, but who also consider this controversy to be a topic that concerns the church's integrity as a communion.

Freedom and accountability

Central to the Lutheran faith is the understanding of the freedom of the Christian: "A Christian is lord of all, completely free of everything. A Christian is servant of all, completely attentive to the needs of all".¹⁰ Freedom includes the freedom to have a different opinion. Service includes facilitating this freedom for the other. The document suggests that the interrelation between freedom and service can be understood as a tool to deal with differences within the church (p.23). This approach reminds us that in order to achieve church unity, as a unity that offers space for differences, considerations about how to deal with these differences must be part of our point of departure. To affirm one's own freedom as well as the freedom of the other may be easier when this is done jointly, in a mutual wish for serving the other in the spirit of freedom. This corresponds to the Lutheran understanding of being free and responsible (accountable) at the same time.¹¹

Here, a topic for further discussion emerges on what the document mentions as "exploring our forgiveness". Can this hermeneutical reference be read as a genuine Lutheran approach to Christian unity? "Forgiveness" should then not be understood as contradictory to "accountability", but rather as part of a complex process towards reconciled diversity and visible unity. Accountability is yet another topic that raises the issue of who is to be considered the victim of disagreement.

When ethical controversies are being discussed in relation to church communion, they are often described as painful for the church in terms of how they threaten unity. As mentioned before, when addressing the painfulness of an ethical controversy, it is important that the suffering of the victims of the controversy – of those these controversies concern the most – is not forgotten. This suffering should therefore be explicitly mentioned in ecumenical documents on church unity. Naming the victims of a controversy may, however, be a matter of controversy in itself. Who has

---

¹⁰ Martin Luther, *On Christian Freedom*, 1520

¹¹ *In Christ a New Community*, Report from the LWF Sixth Assembly, Dar-es-Salaam, 1977

the authority to identify the victim of a controversy? As stated above, we would then recommend that to give a special voice to those whose lives are especially affected by the ethical controversy, would give a normative role to those who suffer as a result of negative existential consequences in their lives.

We are reminded of Jesus' words in Luke 11:46, of the mutual responsibility to share each other's burdens rather than exposing particular people or groups with additional pressure or exclusion.

In our Lutheran churches, our tradition is to establish a possibility for the believers to interpret the Bible and the teachings of the church in an ongoing reformatory process. This influences on the question of interpretative authority, of who has the right to not only interpret these texts, but to decide on whether the interpretation is legitimate and valid. Ethical critique of Biblical texts where these texts are perceived as challenging to the God-given integrity and value of human beings is always a possibility, insofar as the critique is based on the principles of Lutheran Biblical hermeneutics. It may also represent an act of taking responsibility for what the texts convey.

2. Does this document help your church to understand itself as part of the global Lutheran communion?

The Church of Norway has been a state church, and remains a majority church in its context. It may, still today, be considered a "folk church", i.e. an important faith community in the history of a country, and recognized as a church serving the people of that country. In our context we easily focus on local challenges for our church. To be reminded of the greater context we belong to opens new perspectives on our challenges. The LWF document helps us to see ourselves as part of the universal church (cf. p. 3), and to remember that we are part of a greater community.

Also, visible unity in diversity can be understood as a critique of a merely abstract understanding of unity. It is useful to be reminded that the concept of visible unity in diversity contains the perspective that unity is always about people.

The ecclesiological nature of LWF organs and the member churches

However, Church of Norway would agree with the Evangelical Lutheran Church of Finland in their response, that:

The concrete organisation of the world communion should also be seen as a sign of the character of the LWF's communion, and as an "expression and instrument of this communion" in the process of an increasingly "conciliar, mutually committed communion by furthering consultation and exchange among its member churches and other churches of the Lutheran tradition". However, this also raises questions concerning the ecclesiological status of the LWF secretariat, council, church leaders' meetings, and assemblies in relation to member churches. This remains unclear, and represents a challenge to our understanding of the concrete meaning of our membership of the worldwide communion. It is clear that these organs possess some of the features of consistorial, conciliar, or synodical decision-making and episkopé within the LWF.

3. Share the theological themes arising in your church during the study process of this document.

Human dignity and human rights

One of the topics that was discussed in our study of this document, is the relationship between the church's commitment to church unity and the church's commitment to human rights. The document suggests that for the sake of church unity we should recognize the freedom of others to have a different opinion from our own. As churches we operate in different contexts and some of our values are strongly influenced by the particular context we are situated in. Thus, some of the differences are due to contextual factors and belong to the diversity of the church. The question

is, however, how to balance this recognition of contextual differences with the concern for human rights.

In our opinion, the church is obliged to contribute to work against all violation of human rights. Church unity is not only about reconciling people who already define themselves as part of the church. It is also about being an inclusive church that communicates openness towards the stranger. Thereby the church's work for unity reflects one of the main concerns of human rights – to secure those who fall outside established systems.

When working for closer church unity, challenges arise when human rights seem to be in opposition to biblical values, as interpreted by the churches, or even to be in opposition against other human rights. This is an area that needs further consideration.¹²

Working on human rights and their impact and challenges regarding various religious and life-stance value systems is presently ongoing in many different traditions as well as in interreligious dialogues. If the Lutheran communities more explicitly take part in this effort, it would also bring us closer to the ongoing work of others and foster fruitful discussions and exchanges.

Part II: Discerning and living out communion (relational)

1. Does the document help your church to relate constructively to diversity in its pastoral ministry?

The Emmaus journey as a methodological concept

We find it genuinely meaningful to regard ourselves as a church on a journey. Unity is the ultimate goal of the journey, but it is important to allow time for the journey. The understanding of being on a journey is linked, as described above, to the understanding of unity as a gift and a task. In this regard, the pilgrimage motif could be emphasized: the church on its way to visible unity.¹³

Thus, the document may help us to reflect on our nature and task in a more long-term perspective. The integration of the journey to Emmaus as a methodological concept is useful when trying to deal with disagreement, also within our own church. When unity is understood as a gift that we are called to share, and when we understand ourselves as being on a journey towards visible unity, we are encouraged to listen to one another, and to take the time needed to be together on the road towards visible unity. The dynamic of, on the one hand, accepting the freedom of the other to think differently, and, on the other hand, trying to continuously come closer to one another, is a constructive theological solution to dealing with the challenge of disagreement.

Pastoral counselling

In a recent document from the Bishops' Conference in the Church of Norway on how ministers should manoeuvre in the religiously plural society Norway has developed into, one distinguishes between the radical openness of accept and support in contexts of pastoral counselling, and other parts of the church's work. We believe that the openness and acceptance in pastoral counselling should provide an inspiration to all the ongoing activities and processes in the church in order to establish an integrated openness and acceptance for people seeking the church.¹⁴

Unity and diakonia

Since many people suffer from disagreements within the church, it is crucial that the church continues to seek visible unity, and that it moves forward to achieve closer unity and increased

---

¹² WCC Faith and Order-document, *Moral discernment in the churches*, WCC 2014

¹³ WCC Faith and Order document, *The Church – Towards a Common Vision*:
[file:///C:/Users/Sven/Downloads/The Church Towards a common vision%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Sven/Downloads/The Church Towards a common vision%20(1).pdf)

¹⁴ Church of Norway Bishops' Conference: "Religionsmøte ved kirkelige handlinger. En veiledning fra Bispemøtet.»

mutual accountability. This accountability must also be linked to the understanding of diakonia as an intrinsic part of the essence of being church, as described on page 12 of the document.

2. What are the practical ways to deal with different interpretations of the Bible that can strengthen churches in communion?

We believe the question is being dealt with in other parts of this response.

3. Share examples of how your church is engaged in communion building and mutual relations.

“The Self-Understanding of the Lutheran Communion” draws on the “Proposed Guidelines and Processes for Respectful Dialogue” (p. 16), a resource received by the LWF Council in 2007.¹⁵ The intention of the document was to secure open and honest conversations between the LWF member churches, and contributed to maintaining LWF as a communion of churches in the face of considerable disagreement on the issue of same-sex marriage. We appreciate the methodology chosen in the continued process, as expressed by the LWF General secretary, «that our process toward 2012 is undertaken in the spirit of [...] ‘Emmaus conversation’ [...] thus making clear that ours is a deeply spiritual discernment of our faith journey as a communion of churches [...]”. The exercise of listening is of crucial value to such a conversation.

In the midst of the on-going controversy on same-sex marriage, the Church of Norway has struggled to keep communion and continue to build relations in spite of strong disagreement. The matter has been discussed for more than two decades, and has caused a lot of pain. However, when the General Synod of 2007 dealt with the issue of same-sex partnerships, it decided to make provisions for the church to live with two views. As a result of the 2015 church elections, it became clear that a majority of the General Synod members would vote in favour of a liturgy for same-sex marriage. The Bishops’ conference made a move to propose a liturgy for same sex marriage as an addition to the current marriage liturgy. In its final decisions, the General Synod in 2016 reiterated that the church does not agree on the matter, however, the disagreement is not of a church-dividing character. A majority voted for a liturgy which can be used by all couples. However, it does not replace the current liturgy, which means that it is possible for those who do not support a liturgy for same-sex marriage to choose the current liturgy. Although all couples have a right to marry in their local church, pastors have the freedom to abstain from marrying same-sex couples.

An interesting feature of the Synod’s discussion has been the will to keep church unity. In spite of the theological disagreement on the actual matter, the Synod’s decision caused a sense of relief, providing space for disagreement. Addressing the disagreement and still keeping church unity was a difficult exercise, but it contains a powerful message. When unity is seen as Christological concept, when unity is an external gift, it is our task to respect one another at the same time as we openly defend our theological views. This is a dynamic which is deeply connected to the concept of the Emmaus conversation and the pilgrimage motif.

When this is said, we would like to emphasise that visible unity of the church is entirely God-given, through the presence and blessings of the Holy Spirit.

Conclusion

We would hereby like to reiterate our opinion of “The Self-Understanding of the Lutheran Communion” as a useful document for deepened reflections on what it means to be a Lutheran Communion, and to be a church living in a meaningful relationship with other churches. We are grateful for all the work and the reflections behind this initiative, and look forward to take part in

---

¹⁵ The Lutheran World Federation: Marriage, Family and Human Sexuality. Proposed Guidelines and Processes for Respectful Dialogue. <https://www.lutheranworld.org/family-marriage-and-sexuality>

the continued reflection process on Christ's call to unity, and our common task of living in communion with one another.

Yours sincerely,

Rt Revd Helga Haugland Byfuglien
Presiding Bishop

Berit Hagen Agøy
General Secretary, Council on Ecumenical and
International Relations